folklor/edebiyat, cilt:20, sayı:79, 2014/3

ANKARA İLİ BAKIRCILIK SANATI

Asena Ertaş*

1.GİRİŞ

Sanat; İnsanların doğa karşısındaki duygu ve düşüncelerini çizgi,renk,biçim,ses,söz ve ritim gibi araçlarla güzel ve etkili bir biçimde kişisel bir üslupla ifade etme çabasından doğan ruhsal bir faaliyettir.(Çetin,1981;s.11)

El sanatları; bireyin bilgi ve becerisine dayanan genellikle doğal hammaddelerin kullanıldığı elle ve basit aletler dışında makine gücüne ihtiyaç duyulmadan yapılan ve toplumun kültürünü gelenek ve göreneklerini folklorik özelliklerini taşıyan, yapan kişinin zevk ve becerisini yansıtan gelir sağlayıcı ve üretime yönelik etkinliklerdir. (Öztürk.1994;s.1)

Köklü el sanatlarımız içinde önemli yeri olan sanat türünden biri de maden sanatıdır. Bu durumda öncelikle madeni tanımlamamız gerekirse, Maden: Topraktan "filiz" denilen birleşimler halinde çıkarılıp eritilerek arı haline getirilen maddedir.(Tan,1976;s.34)

Maden sanatı, yaşamın her kesintisinde kullanılarak genişlemiştir. Yapımındaki incelik ve motiflerinin resim sanatına yakınlığında dolayı el sanatlarında önemli bir yer tutar. Madeni kullanım eşyaları da maden sanatının bir uzantısı olarak yapıldığı dönemin kültürü, yaşam biçimi, refah düzeyi ve teknolojisi bakımından bizlere yol göstermiştir.

* Gazi Üniversitesi,Güzel Sanatlar Enstitüsü,Geleneksel Türk Sanatları Yüksek Lisans öğrencisi

Maden sanatının uzun bir gelişim süreci vardır. Bu sanat içinde altın, pirinç, tunç, bakır, gümüş gibi madenler işlenerek birçok ürün ortaya çıkmıştır. En fazla kullanılan maden ise bakır olmuştur.

Bakır, kızıl kahve renkli, kolay işlenebilir bir madendir. Çok çeşitli fonksiyonel eşyanın yapıldığı bakır; doğada hem doğal maden hem de cevher olarak bulunmaktadır. Dere yataklarında rastlanan doğal bakır, okside olabilen bir madendir. Altın ve gümüşten daha sert olan bakır madeninin kullanım alanı bu nedenle çok yaygındır. Metalik haldeki bakır dış etkilere karşı çok dayanıklı olması bakımından "tükenmez metal" adını almıştır. Bakırın yüzeyi üzerinde oluşan bileşikler bakırın değişik renklerde görünmesini ve dış koşullara uzun yıllar dayanmasını sağlamaktadır.(Bezirci;2001;s.23)

Anadolu sanatında önemli bir yeri olan bakır, kap kacak yapımında, süs tabaklarına miğferlerden kapılarda değişik yapı unsurlarına vb. kullanılan ve süslemeye çok elverişli olan bir madendir. Anadolu insanı bakırı oya gibi, kilim gibi işleyerek doğadaki günlük olayları örnek alarak beğendiği, sevdiği ,saygı duyduğu ne varsa ona işlemiştir.

Ankara ilinde de günümüzde yapılan bakırcılık sanatı, bu bölgenin tarihi, kültürel sosyal ve sanatsal karakterlerini yansıtmaktadır. Bu nedenle hem ekonomik hem de turizm açısından yararlanılan bu sanatın geliştirilmesi ve tanıtılması, bu işle uğraşan ve ilgilenen kişilere kaynak oluşturması açısından değer taşımaktadır. Ankara'da bakırcılık sanatının başlama tarihi bilinmemekte ve çok eski tarihlerden bu yana bakır eşyası üretimi ve süslemesi yapılan, Ulus'ta bulunan Bakırcılar Çarşısı'nda bugün üretime devam etmektedir.

Bu doğrultuda Ankara bakırcılık sanatı araştırmaya konu olmuş ve kültürel açıdan ülkemizde büyük bir yeri olan Ankara bakırcılık faaliyetlerini, bakırcılıkla uğraşan kişileri, bakır ürünlerini incelemek, ortaya çıkarmak ve belgelemek,Ankara bakırcılık sanatının unutulmamasını ve bu konudaki bilinmeyenlerin ortaya çıkmasını sağlamak, bulunan bilgileri belgelemek ve tanıtmak amaçlanmıştır.Buna bağlı olarak yöredeki bakırcılık geçmişi,bakırcılık sanatıyla uğraşanların özellikleri,bakırcıların bu mesleği yapmadaki amaçları,kullanılan malzeme özellikleri,kullanılan araç özellikleri,teknikleri,ürün çeşitleri ve kullanım alanları,üretim ve pazarlama faaliyetleri,yöreye gelen turistlerin bu sanata ilgileri ve karşılaşılan sorunlar ele alınmıştır. Araştırmanın evrenini Ankara ilinde bulunan bakırcılık sanatı ile uğraşan bireyler ve atölyelerde üretilen bakır ürün örnekleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Ankara ilinde 20 bakırcı ustası ve 15 bakır ürün örneği oluşturmaktadır.

Ankara ilinde yapılacak olan, bakırcılık faaliyetlerinin ve bakır örneklerinin araştırılması ve tanıtılması, bu konuda yapılacak diğer araştırmalar ve çalışmalar açısından oldukça önemlidir. Bu yörede yapılan bakırcılık sanatının ortaya çıkarılması, bakır ürünlerinin ve özelliklerinin bilinmesi ve bu sanatın halen yapılıp sürdürüldüğünün belgelenmesi el sanatlarımızın yaşatılması açısından önemlidir.

Geçmiş yıllarda önemli bir el sanat ve küçük sanayi kolu olarak sürekli gelişen bakırcılık hızlı şehirleşme, sosyal ve kültürel değişimler, ekonomik nedenler, teknolojik yenilikler ve özellikle mutfak eşyası yapımında çelik, alüminyum, çinko, cam ve plastiğin kullanılır olması ile önemini kaybetmiştir.(Karpuz;2002 s. 425-432) Buna

rağmen atadan kalma el sanatlarından biri olan bakırcılığın Türkiye'de bazı merkezlerde hâlâ geçerli olduğu ve bu sanatla geçimini sağlayanların varlığı bir gerçektir. Bakırcılık günümüzde eski yerini koruyamamakla birlikte yine de Türkiye'nin İstanbul, Ankara, Çorum, Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Erzincan, Tokat, Diyarbakır, Muğla gibi yörelerinde bir el sanatı olarak sürdürülmektedir.(Arlı.1984;s.64)

Geçmiş kültürlerin izlerini gelecek nesillere aktarmada, yazılı kaynaklar kadar el sanatları ürünleri de tarih boyunca, iyi bir iletişim ve etkileşim aracı olmuştur. El sanatlarının önemli bir dalı olan madeni eserlerden bakır olanlar; ahşap, deri, seramik ve dokumalara nazaran daha sağlam olduklarından günümüze daha fazla sayıda ulaşmıştır. Bu eserler yapıldıkları döneme ışık tuttuklarından, birinci derecede belge niteliği taşırlar. Bu açıdan günümüzde yok olmaya yüz tutmuş bakırcılık sanatının gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir.

2. BULGULAR ve YORUMLAR

Günümüzde zevkle kullandığımız bakır ürünlerinin yapılışını ve bakırcılığın durumunu konu alan bu araştırma Ankara'da yapılan bakırcılıkta kullanılan malzeme, renk, motif, teknik, kompozisyon ve yöreye ait geleneksel özellikler bakımından incelenmiş,değişik tipte ve belli sayıda örnek üzerinde incelemeler yapılarak yöresel özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

2.1.Bakırcı ustalarının kişisel özelliklerine ilişkin bilgiler

Ankara bakırcılık sanatı ile uğraşan bireylerin hepsinin erkek olduğu, medeni durumlarının çoğunluğunun evli olduğu, öğrenim durumlarının ise çoğunluğunun ilköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir.(%50)

Tablo 1. Bireylerin Öğrenim Durumlarını Gösteren Sayısal Dağılım

Öğrenim Durumları	F	%
Okur- yazar değilim	-	-
Okur- yazar	5	25
İlkokul mezunu	10	50
Lise mezunu	5	25
Yüksek okul mezunu	-	-
Üniversite mezunu	-	-
Toplam	20	100

Arlı (1984) Beypazarı ilçesinde dövme bakırcılık üzerinde yaptığı araştırmada bakır-

cılıkla uğraşanların çoğunluğunu (% 77.14) ilkokul mezunlarının oluşturduğunu belirtmiştir. Kayabaşı (1996) Çorum'da dövme bakırcılık üzerinde yaptığı araştırmada bakırcılıkla uğraşanların çoğunluğunu (% 82) ilkokul mezunlarından oluştuğunu belirtmiştir.

Yapılan bu araştırma, Arlı'nın ve (1984) Kayabaşı'nın (1996) yaptıkları araştırmalar ile benzer durum göstermektedir ve bakırcılıkla uğraşan bireylerin eğitim seviyelerinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Bireylerin yaş durumuna bakıldığında ise Ankara'da bakırcılık sanatı ile uğraşan bireylerin çoğunluğunun 45-49 yaş grubunda olduğu, bu sonuç bakırcılığın orta yaş grubunun yaptığı bir meslek olduğunu, bakırcılık sanatının gelecekte yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağına işaret etmektedir.

Bakırcıların bu sanat dalıyla uğraşma sürelerine bakıldığında çoğunluğunun 15-19 yaşından itibaren bakırcılık sanatı ile uğraştıkları görülmüş olup bireylerin bu mesleği ne kadar sürede öğrendiklerine bakıldığında bu sanatı 3-4 yıl gibi bir sürede öğrendiği belirlenmiştir.

Bireylerin bakırcılık sanatını kimden öğrendiklerini gösteren dağılımda ise çoğunluğunun bu sanatı ailesinden öğrendiği saptanmıştır.(%75). Bu mesleği öğrenmek için özel bir eğitim alıp almadıklarını gösteren dağılıma göre de hiçbirinin bakırcılık sanatını öğrenmek için özel bir eğitim almadığı tespit edilmiştir

2.2. Bakırcıların bakır ürün üretimine ilişkin bilgileri

Bakırcıların çalıştıkları iş yerindeki konumlarına bakıldığında çoğunluğun usta konumunda olduğu,bakırcılık dışında başka bir gelir kaynakları olup olmadığını gösteren dağılımda ise %65'inin başka bir gelir kaynağının olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 2. Bireylerin Çalıştıkları İş Yerindeki Konumlarını Gösteren Sayısal Dağılım

İş yerindeki konumları	F	%
Usta	13	65
Kalfa	5	25
Çırak	2	10
Toplam	20	100

Bu mesleği sürdürme amaçlarına bakıldığında ise Ankara bakırcılık sanatı ile uğraşan bireylerin çoğunluğunun bu mesleği, para kazanmak amacıyla sürdürdüğü saptanmıştır. (%65)

Kullanım alanları açısından ise en çok rağbet gören bakır ürünlerinin süs eşyaları olduğu tespit edilmiş olup, Ankara bakırcılık sanatı ile uğraşan bireylerin yaptıkları ürünlerin en çok hediyelik eşya olarak satın alındığı elde edilen verilerden tespit edilmiştir.(%65)

Bakırcılık sanatı ile uğraşanların günde kaç saat çalıştıkları incelenmiş ve çoğunluğunun günde 8-10 saat çalıştıkları anlaşılmış olup(%55) yaptıkları ürünleri perakende satış olarak pazarladığı saptanmıştır. Ürünlerin pazarlanmasını etkileyen faktörlerin neler olduğunu incelenmiş ve bu faktörlerin çoğunluğunun kullanım alanları olduğu da tespit edilmiştir.Bakırcı ustalarının ürünlerini pazarlarken sorun yaşayıp yaşamadıkları da incelenmiş ve çoğunluğunun sorun yaşadığı saptanmıştır.(%60)

Arlı (1984), Beypazarı ilçesinde dövme bakırcılık üzerinde yaptığı araştırmada bakırcılıkla uğraşanların çoğunluğunu (% 48.15) ürettikleri ürünü ucuza satanların oluşturduğunu belirtmiştir.Yapılan bu araştırma, Arlı'nın (1984) yaptığı araştırma ile benzer durum göstermektedir.

Gençlerin bu mesleğe ilgisinin eskiye oranla azaldığı da yapılan araştırmalar doğrultusunda anlaşılmıştır.

2.3. Bakır ürün üretimine ilişkin teknik bilgiler

Bakır ustalarının ürün yapmak için kullandıkları araç-gereçlerin çoğunluğunu yöreden temin ettikleri anlaşılmış olup (%65) ürün yaparken bakır dışında en çok kullandıkları hammaddeye bakıldığında ise en çok pirinç kullanıldığı saptanmıştır.

Ustaların yapısal şekillendirmede en sık kullandıkları tekniğin dövme tekniği olduğu görülmüş olup yüzeysel şekillendirmede ise en çok kazıma tekniği kullanıldığı saptanmıştır. Bireylerin ürünlerin üzerine işledikleri desenleri ise yapılan araştırmalara dayanarak yöreden temin ettikleri anlaşılmıştır.(%65)

Tablo.3 Bakırcı Ustaların Yapısal Şekillendirmede En Sık Kullandıkları Tekniği Gösteren Sayısal Dağılım

Yapısal şekillendirmede kullanılan teknik	F	%
Dövme	11	55
Presleme	5	25
Sıvama	2	10
Döküm	2	10
Toplam	20	100

Tablo.4 Bireylerin Yüzeysel Şekillendirmede En Sık Kullandıkları Tekniği Gösteren Sayısal Dağılım

Yüzeysel şekillendirmede kullanılan teknik	F	%
Kazıma	8	40
Ajur	2	10
Kakma	6	30
Boyama	4	20
Toplam	20	100

2.3.1.Bakırcılıkta Kullanılan Araç ve Gereçler

2.3.1.1.Kullanılan Araçlar

Oksijen Tüpü: Bakırın eritilmesi için kullanılmaktadır(Arlı;1984.s.20)

Örs: Bakırın biçimlendirilmesi için, dövme işleminin üzerinde yapıldığı araçlara örs denilmektedir. (Arlı;1984.s.20)

Çekiç: Çekiçler örsün üzerinde şekil verilecek bakır parçasını darbelemeye yaramaktadır. Çekiçlerin de değişik yapıda, büyüklükte ve ağırlıkta olanları vardır.

Tokmak: Dövülen parçaları düzelmek amacıyla tokmaklar kullanılmaktadır. Bu araçlar sert ağaçtan (dut, gürgen, şimşir vb.) değişik şekillerde yapılmakta iseler de genellikle 7-8 cm. çapında 18-24 cm. uzunluğunda silindir şeklinde bir baş ile bir saptan oluşan araçlardır.

Makas: Bakırcılıkta en çok kullanılan makastır. Bakır levhanın kesilmesinde iş görmektedir.

Pergel: Yuvarlak, tepsi, sini vb. bakır kapların merkezini bulmayı ve işaretlemeyi sağlayan her iki ucu demir araçtır.(Kaya;2010.s.43)

Polisaj (Cila) Makinası: Bakırları parlatmayı ve yüzeyindeki çok ufak pürüzleri, çizikleri gidermeyi sağlamaktadır.

Sıvama Makinesi: Bakır levhalara çeşitli ölçülerde önceden hazırlanmış kalıplarla şekil vermeyi sağlamaktadır. Bakır levha belirlenen kalıba uyana kadar mazgal denilen uzun demir şeklindeki araç kullanılmaktadır. İstenilen bakır eşya oluşuncaya kadar sıvama makinesinde işlemden geçirilmektedir.(Kaya;2010.s.43)

Perdah Makinesi: Bakır eşyanın yüzeyinde bulunan pürüzlerin giderilmesini, yüzeyinin düzgün görülmesini sağlayan elektrikli makinedir. Tüm bakır eşyalar en son perdah makinesinden geçirilerek son halini almaktadır. Eskiden bu işlem perdah çekiçleri ile yapılmaktadır.

Kaynak Makinesi: Cezve, maşrapa gibi bakır eşyaların sap, emzik (ağız), kapak, menteşe vb. kısımlarını birleştirmeye yarayan makinedir.

2.3.1.2.Kullanılan Gereçler

Bakırcılıkta kullanılan gereçler bakır levha, gomalak boyası, renkli asetat boya kalemleri, meşe odunu, oksijen kaynağı olarak sıralanmaktadır.

2.3.1.3.Bakırcılık Sanatında Kullanılan Teknikler

1. Dövme Tekniği: En eski yüzeysel, dövme yöntemiyle elde edilmiş bakır eşyanın yüzeyinde dövme izleri bırakılmasıyla sağlanmıştır. Daha sonraları sıvama ve presleme yöntemleriyle elde edilmiş yapılara hem dövme bakır görünümü vermek hem de yüzeysel dizaynı sağlamak için dövme yöntemi uygulanmıştır.(Sözen;1998.s.44)

2. Sıvama Tekniği: Tornaya bağlanmış bir kalıba demir çubuklar yardımıyla bakırın sıvaması yani bakır levhanın kalıbın şeklini almasının sağlanması işlemidir.

3.Döküm Tekniği: Önceden hazırlanmış kalıplara erimiş madenin dökülerek istenilen kabın elde edilmesi işlemidir.

4.Preste Basma Tekniği: En modern yöntemdir. Seri üretimde kullanılır. ‘‘Pres’’ adı verilen makinelere yapılacak kabın büyük bir güçle bakır levha üzerine vurulması suretiyle kap elde edilir.

5.Süsleme Teknikleri:

Bakır kaplar üzerindeki süslemeleri yapmak için beş ana teknik uygulanır.

a)Kazıma Tekniği
b)Kabartma Tekniği
c)Zımba Tekniği
d)Ajur(oyma) Tekniği
e)Kakma Tekniği

2.4.Ankara İlinde Yapılan Bakır Ürün Örnekleri

Bilgi Formu 1

Örnek no: 1
Türü: Cezve
Boyutları: Boy: 9 cm. Çap: 8 cm.
Kullanılan malzemeler: Bakır
Kullanılan teknikler: Dövme
Kullanılan renkler: Bakır rengi (kahverengi) ve gümüş rengi(gri)
Kompozisyon: Cezvenin iç kısmı kullanışlılığı ve sağlık açısından kalaylanmıştır. Dış kısmında desen vardır. Perdah çekici ile yuvarlak kalem ucu ile dövme tekniği uygulanmıştır. Kulp olarak dökmeden uzun kulp takılmıştır.

Bilgi Formu 2

Örnek no: 2
Türü: Şekerlik
Boyutları: Boy: 10 cm. Çap: 13 cm.
Kullanılan malzemeler: Bakır ve pirinç
Kullanılan teknikler: Ajur,sıvama,kakma
Kullanılan renkler: Bakır rengi (kahverengi)
Kompozisyon: Şekerlik kapaklı olup oyma tekniği ile çalışılmıştır. Şekerliğin alt kısmı zeminden ağzına doğru genişletilerek form verilmiştir. Zemin ve ağız kısmı yuvarlak dilimler şeklinde kesilmiştir, ağız ve zemin kısmındaki dilimlerin içine çiçek motifi yerleştirilmiştir. Şekerliğin alt ve kapak kısmı Osmanlı desenleri kullanılarak oyma tekniği ile süslenmiştir. Üzerindeki pürüzler silinmiştir. Kapağa ağızdan tepeye doğru daraltılarak bombelik verilmiştir. Tepe kısmına doğru kademeli bir şekilde daraltılarak tutmak kısmı da kendinden yapılmıştır. Şekerlik kalay rengine boyanmış, üzerine az miktarda siyah boya sürülerek rengi koyulaştırılmıştır.

Bilgi Formu 3

Örnek no: 3 ,
Türü: Sahan
Boyutları: Boy 16 cm. Çap 7 cm.
Kullanılan malzemeler: Bakır, pirinç
Kullanılan teknikler: Kakma, boyama, kazıma,dökme
Kullanılan renkler: Bakır rengi
Kompozisyon: Havan, bakır-pirinç alaşımı kullanılarak döküm tekniği ile yapılmıştır. Kulpları da aynı şekilde bakır-pirinç alaşımı ile döküm tekniği kullanılarak yapılmıştır. Parlatma yapılarak tamamlanmıştır.

Bilgi Formu 4

Örnek no:4
Türü: Saat
Boyutları: Çap: 27 cm.
Kullanılan malzemeler: Bakır
Kullanılan teknikler: Dövme,boyama,kakma
Kullanılan renkler: Bakır rengi(kahverengi) ve gümüş rengi(gri)

Kompozisyon: Ürünün orta kısmına mine ve yapraklardan oluşan bir desen çizilmiş, kalem ucu ile kabartılmış, zımba ile dövülmüştür. Rakamların bulunduğu alanda rakamlar kalem ile oyulmuş etrafından kalemle şerit oluşturulmuş ve boşluk kısmı zımba ile dövülmüştür. Kenar kısmına yuvarlak kalem ucu ile papatya deseni yapılmıştır. Papatyaların etrafına üçgen bir yaprak motifi yapılmış, üçgenlerin arasına küçük baklava dilimi deseni yerleştirilmiştir. Kenar dilim makinesinde kenarlarına dilim

formu verilmiştir. Motif ve rakamlar bakırın kendi renginde bırakılmıştır. Parlak durması için kalaylama ve boyama işlemi uygulanmıştır.Orta kısma saat kadranı koyulmuştur.

Bilgi Formu 5

Örnek no:5
Türü: Duvar süsü
Boyutları: Çap: 18 cm.
Kullanılan malzemeler: Bakır ve pirinç
Kullanılan teknikler: Dövme, kakma
Kullanılan renkler: Bakır rengi(kahverengi)ve gümüş rengi(gri)

Kompozisyon: Duvar süsü yuvarlak formdadır. Yapımında dövme ve kakma tekniği kullanılmıştır. Ev dekorasyon eşyasıdır. Süslemesinde kakma tekniği ile panonun ortasına yaprak ve çiçeklerden oluşan bir desen çalışılmıştır. Desenin etrafına daire şeklinde

bordür geçilmiş ve bordürün üzerine belli aralıklarla çiçek motifi yerleştirilmiştir. Panonun kenarına üçgen motiflerden oluşan bir bordür yerleşilmiş ve üçgenlerin içine baklava dilimi yapılarak süsleme tamamlanmıştır.

Bilgi Formu 6

Örnek no: 6
Türü: Kapaklı sahan
Boyutları: Boy: 14 cm. Çap: 24 cm.
Kullanılan malzemeler: Bakır,pirinç
Kullanılan teknikler: Dövme,kakma,kazıma,işleme
Kullanılan renkler: Bakır rengi (kahverengi) ve gümüş rengi(gri)

Kompozisyon: Tabak kısmı yayvan, düz dipli dışa dönük kenar ağızlı olup kapak kısmı ise yukarıdan aşağıya doğru kademelenen ve genişleyen bir forma sahiptir. Hafif yüksek kaideli, yayvan sırt yaparak dışa doğru genişleyen 2 cm. genişliğinde düz kenardan oluşan sahan (tabak) kısmı bulunmaktadır. Yapımı sahan içerisine geçen kapak ağız kısmı düz, içe doğru çukurlama tekniği ile daralarak yükselir. Dövme,kakma,kazıma tekniği ile yapılmıştır. Süslemede çiçek motifleri kullanılmış ve kalaylanmıştır. Kapaklı

sahan mutfak kullanım eşyasıdır. Kapağın üst kısmına tutamaç tutturulmuş ve tabağın 3cm. kenarlarına belli aralıklarla motif işlenmiştir.

Bilgi Formu 7

Örnek no: 7
Türü: Çaydanlık
Boyutları:
Çaydanlık: Boy: 25 cm. Çap: 20 cm.
Demlik: Boy: 25 cm. Çap: 17 cm.
Kullanılan malzemeler: Bakır ve pirinç
Kullanılan teknikler: Ajur, kakma
Kullanılan renkler: Gümüş rengi(gri rengi)

Kompozisyon: Çaydanlık ve demlik dip kısmından orta kısmına doğru genişleyen boyun kısmında daralıp ağız kısmına doğru hafif genişleyen bir formdadır. Demliğin kapağı ağızdan tepeye doğru kademeli daralan ve tutamaç kısmı kendinden oluşmuştur. Emzikleri kaynatılarak yapıştırılmış, üzerine oyma(ajur) tekniği ile süsleme yapılmıştır. Dökme demirden kulp takılmıştır.

Bilgi Formu 8

Örnek no: 8
Türü: Gaz lambası
Boyutları: Boy: 27 cm. Çap: 15 cm.
Kullanılan malzemeler: Bakır ve bronz.demir
Kullanılan teknikler: kazıma,kakma,kabartma
Kullanılan renkler: Bakır rengi (kahverengi)ve gümüş rengi(gri)

Kompozisyon: Gaz lambası üç bölümden oluşmuştur. Lambanın alt kısmı zeminden boyuna doğru kademeli bir şekilde daralmıştır. Zeminden başlayarak bir sıra bordür işlenmiş. Gövde kısmına kabartma tekniği ile çiçek ve yapraklardan oluşan bir desen işlenmiştir. Boyuna doğru daralan kısmına da bir sıra bordür işlenmiştir. Desen ve bordürler dışında kalan kısımlara kalay sürülmüştür. Kulpu dökme demirden yapılmış ve kaynatılarak yapıştırılmıştır. Ateşleme düzeneği takılarak camı üzerine yerleştirilmiştir.

3. SONUÇ ve ÖNERİLER

3.1. Sonuç

Bakırcılık sanatının çok eski yıllardan beri yapıldığı yerlerden biri Ankara ilidir.

Günümüzde Ankara atölyelerinin bakırcılık açısından en önemli ve ayırıcı özelliği dövme tekniğinin yoğun olarak kullanılmasıdır.

Ankara bakırcılığında diğer yörelere göre çeşitli eşya ile mutfak kaplarının oldukça sade olduğu görülmektedir. Üretilen ibrik, çaydanlık, tas, kazan vb. eserlerin tümünde yöreye ait bir şekillendirme mevcuttur.

Ürünlerin tamamında kendine özgü köşegen ya da yuvarlak hatlar bulunmaktadır. Bakır ürünleri yapılırken bakır dışında hammadde olarak en çok pirinç kullanılmakta olup yüzeysel şekillendirme olarak da daha çok kazıma tekniği kullanılmış ve ürünlerin üzerine işledikleri desenleri ise yöreden temin ettikleri tespit edilmiştir.

Eskiden revaçta olan ağır ve güzel bakır eşyaların yerini makineyle yapılan ince ve hafif bakır eşyalar almaktadır. Bu makine işi bakır eşyaların yerini de alüminyum, çelik, plastik ve cam gibi malzemelerden yapılmış kap, kacak almaya başlamış ve bakır eşyaya olan talep azalmaktadır. Bu yüzden geleneksel bakırcılık sanatı her geçen gün gerilemektedir.

Bakırcılığın, kaybolmasını ve yozlaşmasını önlemek, ekonomiye katkılar sağlayacak şekilde gelişmesi ve yaygınlaşmasını sağlamak için zaman geçirilmeden önlemler alınması yerinde olacaktır.

3.2. Öneriler

Anadolu kültürünün en önemli hazinelerinden olan Türk el sanatlarının bir kolu olan bakırcılık sanatının yaşatılması, canlandırılması ve ülke ekonomisine sağlayacağı olumlu katkılarının gerçekleşmesi için gerekli çabanın gösterilmesi gerekmektedir.

Yapılan araştırmanın ortaya koyduğu bulgular ve elde edilen sonuçlar incelendiğinde Ankara ili bakırcılık sanatının en önemli sorunlarından birinin tanıtım ve pazarlama sorunu olduğu belirlenmiştir. Bu konuyla ilgili devletin ilgili kuruluşlarının ve bakırcı ustalarının kataloglar hazırlayarak insanların incelemesine sunmaları çok yerinde olacak ve böylece bu sanatın ve ürünlerin tanıtılması sağlanacaktır.

Günümüzde bakırcılık sanatına gençlerin ilgisi azdır. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından halk eğitim kursları düzenlenmelidir.Önemini yitiren en önemli sanatlarından biri olan bakırcılık sanatı yeniden canlandırılmalı, gençler tarafından öğrenilip yeni nesillere aktarılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

ARLI, Mustafa.(1984) "Beypazarı'nda Dövme Bakırcılık."Ankara:.s.20

BEZİRCİ, Z.(2001). "Konya'da Bulunan Bakır İşçiliğinin Bugünkü Durumu." Yayımlanmış yüksek lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Konya .Konya: s.23

BELLİ, Oktay- KAYAOĞLU,İ.Gündağ.(1993)"Anadolu' da Türk bakırcılık sanatının gelişimi" . Sandoz kültür yayınları. Sayı 14. İstanbul: s.299

KARPUZ, Emine.(2002).»Anadolu Mutfak alanında Kullanılan Bakır Kaplar ve Osmanlı Dönem] Örnekleri», Türkler, C. 12, Ankara, s. 425-432

KAYA,Fatma.(2010) " Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde yapılan bakırcılık sanatının incelenmesi." G.Ü. yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara.s.43

KAZMAZ, Süleyman.(973) Küçük sanat alanında bir inceleme. Ankara:.s.89

ÖZTÜRK,İsmail.(1994)el sanatlarına giriş.İstanbul:.s1

SÖZEN, Metin.(1998)''Maden.'' Geleneksel Türk El Sanatları.''İstanbul..s.44

TAN, Nail. "Bakırcılık sanatı". Sümerbank Aylık Endüstri ve Kültür Dergisi. Cilt 15. Ankara

Özet

ANKARA İLİ BAKIRCILIK SANATI

Kültürel açıdan ülkemizde büyük bir yeri olan Ankara bakırcılık faaliyetlerini, bakırcılıkla uğraşan kişileri, bakır ürünlerini incelemek, ortaya çıkarmak ve belgelemek amacıyla yapılan bu araştırma, Ankara bakırcılık sanatının unutulmamasını ve bu konudaki bilinmeyenlerin ortaya çıkmasını sağlamak, bulunan bilgileri belgelemek ve tanıtmak için hazırlanmıştır.

Tarama modelinde betimsel bir çalışma olan araştırmanın çalışma evrenini Ankara ilinde bakırcılıkla uğraşan bireyler ve bakır ürünleri oluşturmakta olup örneklemini ise, Ankara ilinde bakırcılıkla uğraşan 20 birey ve 15 adet bakır ürünü oluşturmaktadır.

Ankara ilinde araştırma kapsamına alınan bakırcılara ve üretimlerine ilişkin özellikler, bireylerle karşılıklı görüşme yoluyla uygulanan anket soruları ile elde edilmiştir. Bakır ürün üretiminde kullanılan hammadde, araç, teknik, boyut, desen, ürün çeşit ve özellikleri,ürün örnekleri üzerinde yapılan gözlem ve incelemelerle belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Ankara ilinde bakırcılık önemli el sanatlarından biridir ve bu sanatla geçimini sağlayanlar bulunmaktadır. Bakır ürünlerinde yapısal şekillendirmede

dövme tekniği yoğun olarak kullanılmakta olup yüzeysel şekillendirme olarak da daha çok kazıma tekniği kullanılmıştır.

Ankara ilinde üretilen bakır ürünler, kullanım (mutfak, banyo) ürünleri, dekoratif (süs, turistik) ürünler olarak üretilmektedir. El sanatlarının birçok dalında olduğu gibi Ankara bakırcılığının da bazı sorunları bulunmaktadır. Geleneksel kültür zenginliklerinden olan bakırcılık sanatının turizm açısından değerlendirilmesiyle ekonomik açıdan yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat,El Sanatı,Maden Sanatı,Bakır,Bakırcılık

Abstract

THE ART OF COPPERSMİTHİNG IN ANKARA

The study that is prepared with the aim of examining, emerging and documenting the Ankara coppersmith craft having an important role in our country in terms of culturally and the people making artifacts from copper is catered for not forgetting Ankara coppersmith craft in addition to bring to light the unknown related to the this issue, document this new information and publicize it.

The target population of this descriptive survey model is composed of the people making artifacts from copper in Ankara and copper products; the sample group of the is composed of 20 people making artifacts from copper in Ankara and 15 copper products.

For this study, the characteristics of people whose jobs are coppersmith, and their products in Ankara have been obtained through survey questions by interviewing with each person. The raw materials, devices, technique, size, design, the range and qualification of the products , observation and examination being made on the sample products that are used in producing of the copper are ascertained.

According to findings obtained from the research, in Ankara, the coppersmith is one of the main handcrafts and there are ones available who live off this art. In copper products, the technique of "forging" is used extremely during structural forming. However, in superficial forming, the technique of "scraping" is generally used.

Copper products in Ankara are produced as usage products (such as kitchen, bath etc.) and decorative products (such as ornament, touristic etc.). Like in many branches of handcrafts, the coppersmith of Ankara has some problems, too. It is thought that it will provide benefits in terms of economic situation if the coppersmiths which are one of the traditional culture prosperities is utilized in tourism.

Keywords: Craft, Handcraft, Mineral Craft,Copper, Coppersmith